

Sygn. akt V KK 539/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Igor Zgoliński

SSN Antoni Bojańczyk

Protokolant Patrycja Kotlarska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie **R. K.**

skazanej z art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r.

o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych

w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. 1946.30.192 ze zm.)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 25 maja 2022 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na korzyść

od wyroku Sądu Wojewódzkiego w S.

z dnia 4 października 1954 r., sygn. akt Kr (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Powiatowego w K.

z dnia 6 lipca 1954 r., sygn. akt Kp (...),

I. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 4 października 1954 r. oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Powiatowego w K. z dnia 6 lipca 1954 r. i uniewinnia R. K. od popełnienia przypisanego jej przestępstwa;

II. kosztami procesu w sprawie obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. , po przeprowadzeniu na wniosek J. K. – pełnomocnika nieżyjącej R. K. postępowania w przedmiocie odtworzenia akt, postanowieniem z dnia 26 marca 2019 roku, sygn. akt II Ko (...), częściowo odtworzył akta sprawy Sądu Powiatowego w K. o sygn. Kp (...), w zakresie:

- ustalenia, iż dotyczyły one sprawy R. K., córki J., urodzonej w dniu 29 sierpnia 1909 roku;
- ustalenia, iż R. K. była w tej sprawie oskarżona o czyn z art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. z 1946 r., Nr 30, poz. 192) - polegający na przechowywaniu i rozpowszechnianiu literatury Świadków Jehowy;
- ustalenia, iż wobec ww. wyrokiem Sądu Powiatowego w K. z dnia 6 lipca 1954 roku orzeczono w tej sprawie prawomocnie karę 3 lat i 8 miesięcy więzienia, wyrok został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 4 października 1954 roku (k. 60).

Z ujawnionych przez Sąd Rejonowy w K. materiałów, w tym w szczególności z kopii wpisów do repertoriów b. Sądu Wojewódzkiego w S. oraz b. Sądu Powiatowego w K. (k. 5v-68v i k. 9v) bezspornie wynika, że wobec R. K. w dniu 19 czerwca 1954 roku został skierowany przez Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa w K. akt oskarżenia o popełnienie na szkodę interesu Państwa Polskiego czynu z art. 23 § 1 m.k.k. W dniu 6 lipca 1954 roku Sąd Powiatowy w K., po rozpoznaniu sprawy oskarżonej, wydał wyrok o sygn. Kp (...), na mocy którego skazał R. K. za zarzucane jej przestępstwo na karę 3 lat i 8 więzienia. Od powyższego wyroku została wniesiona przez oskarżoną rewizja. Po rozpoznaniu rewizji, Sąd Wojewódzki w S., wyrokiem z dnia 4 października 1954 roku, (najprawdopodobniej o sygn. (...)) - bliższych danych nie ustalono), zaskarżony wyrok Sądu I instancji utrzymał w mocy. Wyrok skazujący został skierowany do wykonania w dniu 15 listopada 1954 roku. Z danych tych wynika również, że R. K. pozostawała aresztowana od dnia 8 marca 1954 roku. Z kolei z karty E-14 z kartoteki

ogólnoinformacyjnej Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w S. (k. 28-29) wynika, że przypisany jej powyższym wyrokiem czyn polegał na przechowywaniu i rozpowszechnianiu literatury „sekt Świadków Jehowy”, której ww. była członkiem.

Od powyższego wyroku Sądu Wojewódzkiego w S. kasację wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając go w całości na korzyść R. K. oraz zarzucając mu „rażące naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. 1946.30.192 ze zm.), polegające na uznaniu R. K. za winną popełnienia przewidzianego w tym przepisie czynu, mimo że swoim zachowaniem oskarżona nie zrealizowała ustawowych znamion wymienionego przestępstwa, ani znamion innego czynu zabronionego.

W oparciu o przytoczony wyżej zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Powiatowego w K. i uniewinnienie R. K. od przypisanego jej czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora jest zasadna.

Sądy obu instancji oczywiście błędnie oceniły, iż zachowanie R. K. - członkini wspólnoty religijnej Świadków Jehowy, polegające na przechowywaniu i rozpowszechnianiu literatury o charakterze religijnym, wydawanej przez tę wspólnotę, wyczerpało znamiona przestępstwa z art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. 1946.30.192 ze zm.) - określanego jako m.k.k. (mały kodeks karny).

Zgodnie z obowiązującym w chwili czynu art. 23 § 1 m.k.k., kto rozpowszechnia lub w celu rozpowszechnienia sporządza, przechowuje lub przewozi pisma, druki lub wizerunki, nawołujące do popełnienia zbrodni lub pochwalające zbrodnię, lub których treść ma pozostawać tajemnicą wobec władzy państwowej albo które zawierają fałszywe wiadomości, mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego bądź obniżyć powagę jego naczelných organów, podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3.

W dotychczasowym jednolitym i konsekwentnym orzecznictwie Sąd Najwyższy podkreślał, iż wspólnoty wyznaniowej „Świadkowie Jehowy” nie można

uznać za związek w rozumieniu przepisów prawa karnego (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1995 r., sygn. II KRN 232/94, OSNKW z. 5-6/1995, poz. 28; 9 listopada 2004 r., sygn. III KK 235/04, SIP «Lex» nr 163199 i 27 stycznia 2011 r., II KK 142/10, SIP «Lex» nr 11438101).

Funkcjonowanie wspólnoty w Polsce nigdy nie było też objęte (nawet po jej delegalizacji, co nastąpiło w lipcu 1950 r.) tajemnicą wobec władzy państwowej, albowiem „przez wiele następnych lat podejmowano liczne i jawne próby uregulowania sytuacji prawnej Wyznania Świadków Jehowy, w celu uzyskania ponownej możliwości swobodnego wyznawania tej religii, przekładając statut związku religijnego oraz wyjaśniając jego ustrój i cel w pismach przesyłanych do Urzędu do Spraw Wyznań oraz do innych organów państwowych, m. in. Prezesa Rady Ministrów i Generalnego Prokuratora” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1995 r., sygn. II KRN 232/94, SIP «Lex» nr 20734). Trafnie argumentuje skarżący, iż również rozpowszechnianie wydawnictw, których treść nie charakteryzuje się żadną z cech określonych w dyspozycji art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, nie mogło być podstawą wyroku skazującego za także i ten czyn, gdyż pisma służące członkom wspólnoty religijnej „Świadkowie Jehowy” nie zawierały treści o takich cechach, zaś religijne praktyki, polegające na propagowaniu Pisma Świętego i związanego z tym piśmiennictwa wyznaniowego (co należało do obowiązków religijnych „Świadków Jehowy”) nie mogą być utożsamiane z przekazywaniem i rozpowszechnianiem materiałów, zawierających takie wiadomości (vide wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 czerwca 2000 roku, sygn. II KKN 334/99, Lex nr 1632454; z dnia 9 listopada 2004 roku, sygn. akt III KK 235/04, OSNwSK 2004/1/2023; z dnia 9 listopada 2004 roku, sygn. akt V KK 24/04, LEX nr 163201).

W świetle przytoczonej argumentacji sądy obu instancji oczywiście błędnie uznały, iż zachowanie się R. K. wyczerpało znamiona przestępstwa z art. 23 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa.

Z tego też względu należało uchylić zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 4 października 1954 r. oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu

Powiatowego w K. z dnia 6 lipca 1954 r. i uniewinnić R. K. od popełnienia przypisanego jej przestępstwa.

O ponoszeniu przez Skarb Państwa kosztów procesu w sprawie orzeczono na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k.